

eReolen.dk

tarvelig løsning, høje omkostninger

41 spørgsmål til eUdlånsprojektet

formuleret på basis af samtaler

af Kenneth Krabat

november-marts 2012

Gratis PDF
forlaget Se, sne! 2012

bookmark:Hvad er galt med ereolen.dk?

Hvad er galt med ereolen.dk?

En kultur, der tilstår sig selv økonomi til at udlåne alle udgivne bøger "gratis" (over skatten), er en kultur, der ikke blot vil sig selv, men også tror på tankens magt i begrebets bedste betydning.

eReolen.dk er et i offentlig forstand 3 måneder gammelt samarbejde mellem erhvervsliv og bibliotekerne om udlån af ebøger. Det fungerer for lånerne med visse udlånsbegrænsninger, og skal som projekt angiveligt revurderes om 9 måneder.

Så, hvorfor ikke vente og lade projektets parter teste mekanikken i fred? Hvorfor kritisere det allerede?

(Dyb indånding...)

Fordi forlagene har gennemtvunget en *billig* udlånsløsning, som reelt kun tilgodeser to store forlag og ét eDistributionsfirma. Åbenheden omkring projekt og mulige konsekvenser er lig nul. Forfatterne er ikke tilgodeset. Kort sagt: Ingen eUdgivere eller forfattere hverken *kan* eller *skal* afvente, at de to forlag og eDistributionen konsoliderer sig på eBogsmarkedet.

Og en mængde etiske og praktisk spørgsmål er tilsyneladende ikke blevet stillet. Dem stiller vi så. Enogfyrre for at være helt præcis.

3. marts 2012

kenneth krabat, Forlaget Se, sne!

<http://bit.ly/krabats-ebutik> | forlagetsesne@menneske.dk

baseret på samtale med

Hugo Hørlych Karlsen, Forlaget NordØsten <http://nordosten.dk/>

Ann Bilde, Forlaget Freja <http://forlaget-freja.dk/>

Henrik Falk, Forlaget Helle, <http://www.forlaget-helle.dk>

og andre

(kommentarer?)

<http://krabat.menneske.dk/kkblog/2012/03/02/ereolen-dk-nar-raeven-vogter-gaes#bund>

eReolen - tarvelig løsning, høje omkostninger

1. Børn under 13 må ikke låne igennem eReolen

Det er i det hele taget et problem, at man bruger teknologi fra et firma i et andet land til at lave lånetidsbegrænsning.

Men specifikt i Adobe-IDs aftalekontrakt, som er forudsætningen for at kunne læse ebøger, der er i udlån på eReolen, angives at man skal være fyldt 13 år.

Alle ved, at børn låner mange bøger. Hvis de applikerede deres vaner på ebøger, uden samtidig at skulle slæbe dem fysisk hjem fra biblioteket, ville de lynhurtigt opbruge kommunens ebogskasse. Dét alene gør udlåns/honorerings-modellen i høj grad uhensigtsmæssig i forhold til selve det at låne digitale bøger. For slet ikke at tale om hvilken negativ favorisering af voksenudlån, det er, plus opfordring til ulovlighed, idét alle velmenende forældre formodentlig vil give deres børn adgang via eget eller et af dem skabt Adobe-ID.

FORSLAG: Inden for rammerne af denne kritisable model:

Frem for ebøger i sig selv kunne børn downloade hente-links, der først blev aktiveret som bøger (= honorering fratrukket biblioteket), når bruger havde bekræftet hentningen og var begyndt at læse.

Streaming kunne også være et påkrav til store læsere - hér kan den nøjagtige "læsemængde" aflæses.

Se pkt. 28 - krav om DRM for info om streaming-planer

Alle (eller kun børn og andre store læsere) kunne have en egen eLånekasse at administrere, på samme vis som enhver administrerer taletiden på sin mobiltelefon. Man kunne evt. have mulighed for at få overført en del af andres ubrugte læsninger til sin egen konto.

ULEMPE: Det skaber i realiteten et betalingsbibliotek, blot med midlerne lagt i brugernes hænder. Og en generel reduktion i

biblioteksbudgetterne ville gå ud over den enkeltes læsekvote.

FORSLAG: Hvis en reduktion blev en realitet, skulle man kunne bytte sig til læsekvote med ikke-læsere.

2. Søgefunktionerne er på ingen måde biblioteksstandard

Pt. er søgemulighederne på eReolen.dk kun Biografier og Erindringer, Krimi, Spænding, Børn og unge, og Skønlitteratur. Hvilket - selv hvis en søgning faktisk gav relevante resultater, hvilket ikke er tilfældet - er helt og aldeles under lavmålet med flere end 10 bøger at søge imellem.

“Biblioteksstandard” betyder, at bøger er inddelt efter et system, der rubricerer dem i kategorier baseret på vurdering af indhold og placering i et akademisk “overblikfelt”. Det gør det nemt at søge efter emner og i fritekst.

For ebøger gælder det, at forlagene selv har metatagget deres ebogsudgivelser, og disse kan i princippet være både under- og over-taggede, dvs. ikke opkomme i relevante søgninger, eller opkomme i for mange (irrelevante) søgninger. Hvilket ikke ville ske, hvis enten Deweys decimalsystem eller BISAC var taget i anvendelse fra starten af.

En kilde siger februar 2012, at der noget tid har været en forsinkelse i samkørsel med nationalbiografiske data, hvilket gør at man bruger forlagenes egne data. Man burde således kunne forvente bibliotekskvalitet i søgninger på eReolen, når problemerne ophører.

3. Honoreringsmodellen fremtvinger et udlånsloft i kommunerne

Honoreringsmodellen består i enkeltbetaling pr. udlån - pt. kr. 18.50. Dette beløb trappes ned over tid.

Kommunerne har under forsøget flyttet en del af indkøbsbudgettet til eUdlånshonorering - på landsplan 2.6 mio til 145.00 eUdlån. Dette sætter nogle begrænsninger på antallet af ebøger, borgere

kan låne i de forskellige kommuner - afhængig af kommunernes velstand og mod ml. 3 og 5 ebøger pr. måned.

På grund af udlånsloftet er bibliotekerne tvungne til at afvise interesserede lånere, når kvoten for en måned er opbrugt.

4 Udlånsaftalen får effekt fra udgivelsesdato.

Det er problematisk på flere måder:

Titler, som kommer til udlån senere end 1 år efter den officielle udgivelsesdato, udlånes til en lavere takst - pt. 12-13 kr. Men da kun en forsvindende lille del af danske forlag er med i eReolprojektet, vil alle *nuværende* eUdgivelser fra disse forlag efterfølgende blive honoreret med den lave udlånstakst.

Det vil sige, at de store forlag, som i kraft af viden om projektets ikrafttrædelse har kunnet planlægge upload af titler efter "nyhed", har tjent på deres insiderviden. Og fortsat vil gøre det - uden nogen samtidig forpligtelse til at uploade bagkatalog til eReolen (som er ufordelagtigt for især de store forlag, fordi konvertering af ældre fysiske titler til ebøger giver mindre afkast og mindre forventet salg/udlån).

Herved er det åbenlyst, at fokus fortsat vil ligge på nye titler, hvilket ikke skaber den bredde i udlånsudbuddet, som man kunne forvente af et bibliotek. (Det er en pæn måde at sige på, at eReolen blot er en salgsplatform for især nye udgivelser til en

lavere pris - i et land, der er blevet forvænt med at kunne låne alle nye bøger på offentlige biblioteker).

Samtidig er der - hvis man giver konsekvenstænkningen et ekstra drej på skruen - intet til hinder for, at et forlag genudgiver visse titler med nyt ISBN for at komme tilbage til højeste udlånsrate.

Hvordan skal bibliotekerne modbevise, at den nye udgivelse ikke er relevant? Og bliver sådan omgåelse af honoreringsaftalen en "normal" praksis, vil en evt. biblioteksblokering af genudgivelser automatisk ramme legitime genudgivelser - med forøget biblioteksadministration til følge.

5. eReolen favoriserer bestsellere

Forsiden af eReolen rummer en bestsellerliste over de mest udlånte bøger.

Når udlån anvender titlers udlånstal til at generere nyt salg eller udlån, favoriseres disse titler naturligt - til omgående og direkte nedprioritering af ikke-bedstudlånte, som så bliver klassificeret som smal litteratur, eller af begrænset interesse...

L&R: Bestsellerlisten skal væk fra eReolen

"eReolen er endnu ikke i mål i forhold til at leve op til det politiske krav om alsidigt at formidle litteratur. Det mener Cliff Hansen, ansvarlig for digital udvikling i Lindhardt og Ringhof."

<http://bogmarkedet.dk/nyheder/lr-bestsellerlisten-skal-v%C3%A6k-fra-ereolen>

6. Favorisering af bestsellere trækker bibliotekernes udlånskvo-ter til bestsellere

Når bedstudlån anvendes, følger pengene udslånstal. Og hermed trækkes kommunernes udlånshonorering af disse titler - i et overvældende fokus på de to store forlags mange eTitler på reolen.

Se pkt. 5 (favorisering af bestsellere)

7. Købeknappen favoriserer hjemmesidens fokus.

Februar 2012 er fokus (stadig) på bestsellerne/bedstudlån.

Hvad sidens valgte fokus end måtte være - bestsellere eller andet, der vil vise sig - vil købeknappen have stærkest effekt på de bøger, som i forvejen er synlige på eReolen.dk.

Det er ikke meningen, at eReolen.dk skal være en salgsside, men at købeknappen skal gøre det muligt for lånere at købe en bog, hvis bibliotekets månedskvoté er opbrugt.

Se pkt. 5 (favorisering af bestsellere)

Se pkt. 12 for forslag om købeknappen som direkte salg

8. Aftalen om eUdlånshonorering er sket hen over hovedet på forfatterne

Danske forfatteres repræsentanter over for forlagene, pressen, Kunstråd og politikerne er en af de to forfatterforeninger - DFF eller DsF. Hvem af de to afhænger lidt af, om "det handler om" i bred forstand bogudgivende skrivekyndige og illustratører, der står sammen, eller om i snæver forstand bogudgivende digtere og skriftfortællere, der står sammen.

Men... hverken Dansk Forfatterforening eller Danske skønlitterære Forfattere er blevet inviteret med som forhandlingsparter i projektet. DFF siger, at de forholder sig løbende til udviklingen i dagspressen.

Forfatterforeningerne har ikke længere standardkontrakt med Forlæggerforeningen - det forbydes af konkurrencemyndighederne. Men DFF forhandler ekontrakt med Gyldendal og med andre forlag - en ekontrakt, som dog ikke kan rumme direkte referencer til eReolen og eReolens udlånshonorering, da andre udlånstiltag kan komme på tale. DFF siger dog samtidig, at de i forhandling med Gyldendal har hentet en større procentdel hjem til forfatteren ved digitale udgivelser.

DFF og DsF repræsenterer godt 6% af danske forfattere.

Dertil kommer Danske Tegneserieskabere, og forfattere, der er organiseret under journalistforbundet eller Koda. Og forfattere, som kun er tilknyttet CopyDan. Samt andre...

Se pkt. 39 for kommentar om Danske Tegneserieskabere

9. eReolprojektet udelukker andre eDistributører end Publizon

NCB og DBK (med visse undtagelser) er dem, som "altid" har distribueret bøger til de danske biblioteker (og boghandlere).

Som forfatter kunne man sælge en bog direkte til biblioteket eller man kunne "bestille plads i systemet", dvs. have sine bøger liggende hos en af distributørerne, og så lade lektøruddtalelser eller egne udsendte udgivelsesreklamer til bibliotekerne om at sælge af ens bøger til udlån.

Hverken NCB eller DBK ønsker at bevæge sig ind på ebogsmarkedet (foretage de nødvendige investeringer i hardware og mandskab). Begge (forlyder det) mærker nedgangen i papirbogssalget.

Ift. ebøger er det forlaget, som indgår en udlånskontrakt med Publizon. En forfatter kan ikke få en ebog til udlån uden om Publizon. Denne udlånskontrakt er en særaftale.

I følge pålidelig kilde har ingen andre eBogsdistributører været inviteret til udviklingen af eReolen. Og ingen anden end Publizon vil blive taget i brug til håndtering af eUdlån.

Spørger man forfatterforeningen angives svaret at være, at "konkurrencen om distribution er fri". Men det er ikke tilfældet.

Spørger man Publizon, angives at kontraktindgåelse om eudlån KAN være med en "aggregator", dvs. en eUdgivelsesagent, som kan indgå særaftalen med Publizon om at distribuere til eReolen.dk. Februar 2012 har ingen ud over almindelige forlag eUdlånsaftale med bibliotekerne.

Se pkt. 10 for særaftalen om eUdlån

Se pkt. 11 for udlånsensur

10. eUdlån er et salg

I Publizons system tæller et eUdlån som et *særligt* salg, med *særlige* regler, der regulerer forlagernes indtægter - f.eks. en reduktion i eDistributionstaksten ved eUdlån efter en given periode

En kilde siger, at det fra Publizons side blot regnes som data, der er registreret på forskellig vis.

Jan Kjær, tegner, forfatter og formand for Danske Tegneserieskabere, mener noget andet om betegnelsen salg, og siger bl.a. i kronik i Politiken december 2011:

“Forlagene kalder ... e-bogsudlånet for salg. Deres begrundelse er, at bibliotekerne jo ikke køber en e-bog og derefter låner den ud, som med papirbøger, men blot sender låneren en elektronisk ‘nøgle’ til e-bogens placering i forlagernes/ distributørens database.

Biblioteket betaler for at sende linket til låneren, og af dette ‘salg’ kræver forlagene så 75 procent – kun 25 procent går videre til forfatteren. En sådan ‘biblioteksudgave’ af en e-bog er imidlertid kun læsbar i 30 dage, så sletter den sig selv. Der er altså ikke tale om et reelt salg, men om et tidsbegrænset *udlån*.

Mange forfattere (såvel medlemmer af DFF som ikkemedlemmer) står målløse over for disse gaver til forlagene. Adspurgt om grunden til sin gavmildhed forklarer Dansk Forfatterforening, at det er for at hjælpe salget af danske e-bogsudgivelser på vej.”

<http://politiken.dk/debat/kroniker/article1484653.ece>

Det er svært at afgøre, hvem der har ret. Om begrebet “salg” er en teknisk betegnelse for data i et firma, der beskæftiger sig med formidling/salg af data, eller om det er en politisk betegnelse, der berettiger et forlag til - over for deres forfattere - at anvende en forlagskontrakt til at beholde de fleste af pengene ved eUdlån gennem eReolen.dk. Eller begge dele og i så fald, hvem der har retten til at gennemtvinge begrebet.

Se pkt. 28 om EU-dommen om bibliotekspengene som kulturstøtte

11. Censur af selvudgivende forfattere uden momsregistrering

Forfattere skal ikke påføre moms ved salg af egne værker.

Virksomhedsregistrering for salg af papirbøger gennem NCB og DBK har således aldrig været på tale for selvudgivende forfattere. En faktura fremsendt (uden påført moms) og man fik sine penge.

Publizon nægter at handle med forfatterne selv, og argumenterer, at udgifterne i forbindelse med administration af ikke-momsregistrerede vurderes at være for høj til at kunne dækkes af distributionsgebyret på 5% af ebøgernes nettopris, i samme åndedræt anbefaler de selvudgivende forfattere at bruge mellemænd til registrering af ebøger hos Publizon.

PROBLEM: Ingen mellemænd har særaftale med Publizon om udlån via eReolen. Og spørgsmålet er, hvad det vil koste, hvis det var. Pt. koster f.eks. *salg* via Saxo Selvudgiver eller Riidr en selvudgiver 30% af nettoprisen...

Et privat firma (Publizon) kan altså uden problemer trodse årtiers skatte- og kulturpraksis og tvinge e(selv)Udgivende forfattere til virksomhedsregistrering, hvis disse forfattere vil deltage i kulturdebatten, som den forestås af biblioteksudlånet. Og dét kan Publizon, fordi de ikke befinder sig i en konkurrencesituation ift. eUdlån, da bibliotekerne ikke forhandler eUdlån med andre end dem og i følge pålidelig kilde ikke har tænkt sig at gøre det.

LØSNING: Publizon behandler selvudgivende med samme respekt som NCB og DBK, der gennem alle årene fint har kunnet finde ud af at leve af blandingen af forlag og selvudgivere. Det skal således anmærkes igen, med fede streger under, at selvudgivende forfattere lige som andre kan fremsende en faktura, når de skal have penge for salg - blot skal de ikke påføre moms, og Publizon skal således ikke afregne momsen med staten.

Hvad Publizon gør kan kun kaldes *censur med bibliotekernes billige/se*. Bibliotekerne, som har en lovmæssig forpligtelse til at sikre bredden i dansk litterær kultur.

12. Hvor havner salget via købeknappen?

Hvis købeknappen beholdes, må salget skulle havne det mest retfærdige sted, dvs. ikke bare hos én bestemt eboghandler.

Det mest logiske, som allerede har været diskuteret i projektbaglandet, er at sende salget til forlaget. Men hvis købeknappen skal "havne" hos forlaget, hvad så med forlag uden salgsside?

Det kan ikke løses ved, at biblioteket forestår salget - under den nuværende model har bibliotekerne intet med bøgerne at gøre ud over at betale Publizon for udlån, og må samtidig ikke konkurrere med erhvervslivet.

PROBLEM: Hvis en eneforlægger ikke har et salgsapparat på forlaget, eller overskud til at varetage eller betale for kobling til egetsalg, favoriseres de forlag, som har: de kapitalstærke med såvel specialister som diverst jonglerende medarbejdere.

LØSNING: Direkte salg. Købeknappen bliver dermed et butikløst salg - et købelink som i sig selv forestår salget.

(Se <http://gumroad.com> for inspiration).

Det betyder, at hver enkelt titel skal oprettes for sig, hvilket er noget bøvl, men samtidig går salgsprisen direkte til rettighedshavers konto, med et fradrag for distributionen, uden at have været omkring en ebutik.

Om det bliver Publizon, eMediaservices, NCB, DBK eller en ny aktør på markedet, der får et sådant shortlinksystem i luften først, er ligegyldigt for købere og lånere. Men kampen bliver interessant, hvis biblioteker og forlag *køber idéen*.

13. "Mange bibliotekarer synes eReolen har kuppet eUdlånet"

Søger man på "ereolen utilfredshed", spørger Google: "mener du ereolen *tilfredshed*"? Og der er da også flest indlæg, som udtrykker tilfredshed. Det er bare overvejende lånere, der udtaler sig.

Spørg dine egne bibliotekarer.

14. eReolen.dk er godkendt af forskningsbibliotekarer og folkebibliotekerne

Det gælder *alt* - idé, rammer, udlånshonorering, GUI (brugerflade), søgeafgrænsninger og alle konsekvenser og implikationer af eReolens virkning og udformning.

Danske forlag er for en stor del opdraget af oplysningstidens ønske om en bredere dannelse i befolkningen og derfor ikke onde despoter, som kun tænker profitmaksimering. Man kan derfor ikke forvente erhvervslivet (eDistribution og forlagene) i at forsøge at maksimere overskud af salg (og udlånshonorering) til sig selv, frem for til forfatterne; forlagene skal jo opretholde et stort apparat for at kunne tilgodese *alle* forfatterne, og de er først og fremmest købmænd, og sekundært (muligvis) moralske vogtere af litterær bredde.

Men når det handler om bibliotekernes rolle i eReolen - herunder udelukkelse af de skrivekyndiges repræsentanter - er det dog i høj grad uforståeligt, at de bibliotekarer, der forsker i biblioteksvæsen og kender alt til i hvert fald danske relationer mellem forlag, forfattere, biblioteker og lånerne, kan gå med til at lave en aftale, som favoriserer forlag og eDistribution over forfatterne og lånerne:

I eReol-aftalen brydes med årtiers udlånspraksis, og forfatterne stilles væsentligt ringere i kraft af udelukkelsen af eUdlån fra beregningen af bibliotekspenge.

Selvom bogbranchens aktører er mange, må ebogsinvesteringerne for forlagene siges at være små - det svarer ikke just til at begynde en helt ny industri helt fra bunden. Sådan viden burde have influeret på forskerbibliotekarernes holdning til honoreringsmodel. Om det så havde medført et Mexican stand-off, hvor regeringen ville være nødt til at træde ind, hvis ebøger skulle kunne udlånes til offentligheden fra en anerkendt portal.

Ja, en anerkendt portal. Ikke en forlagsblog med autoudstedelse af regninger til danske biblioteker, hvor enhver budgetforøgelse afsat til ebogsudlån automatisk vil kunne fraktioneres ud i de enkelte forlags kasser som forventet indtægt.

15. Kommunesamarbejdet splittes som følge af udlånskvoter

Med papirbøger er det sådan, at findes en titel i mere end ét eksemplar på et bibliotek, kan andre kommuner rekvirere titlen til udlån.

Inden for det nugældende system er brug af eReolen.dk uden for låners kommune ikke muligt pga. kvoteordningen med ebøger. Det vil sige, at hver kommune hvad angår udlån af ebøger er en isoleret ø. Se forslaget under pkt. 16.

PS: Der lægges op til frivilligt samarbejde kommunerne imellem om Danskernes Digitale Bibliotek.

[http://kum.dk/Documents/Kulturpolitik/Kulturary/Biblioteker/Fælles%20løsning%20til%20digital%20formidling%20for%20folkebibliotekerne%20\(DDB\).pdf](http://kum.dk/Documents/Kulturpolitik/Kulturary/Biblioteker/Fælles%20løsning%20til%20digital%20formidling%20for%20folkebibliotekerne%20(DDB).pdf)

16. Der oparbejdes ikke bibliotekspenge af eUdlån

Bibliotekspengene er en ordning, som optæller værker stående på danske biblioteker og efter en pointordning baseret på type litteratur og omfang uddeler en procentdel af hele bibliotekspuljen til de enkelte forfattere.

Da bibliotekerne ikke har bundet sig til indkøb af en fast mængde eTitler, indgår eTitler ikke i optællingen af en forfatters værker på danske biblioteker, og indregnes derfor heller ikke i hans/hendes biblioteksudbetaling. Har forfatteren ikke nogen ordentlig digital kontrakt med sit forlag, eller for en dels vedkommende *slet ingen*, vil dette med tiden blive et regulært tab.

FORSLAG: Bibliotekerne kunne anvende en udlånsmodel baseret på indkøb af udlånslicenser af forlagene, der kun muliggør udlån af titler i det antal, der er indkøbt licenser til. Når alle licenser er udlånt, opstår en kø. Præcis som i dag med papirbøger.

(Hér kunne købknappen på eReolen fint komme i brug.)

Udlånet kunne foregå efter (neddroset) norske princip som statsstøttet model, hvor danske biblioteker automatisk indkøber 100 eks. af hver bog. Antallet skulle frit kunne lånes på alle kommuners biblioteker. Biblioteker kunneså selv spæde til med indkøb af

udlånslicencer, hvis det vurderedes, at det var nødvendigt i en given kommune. (Se. pkt. 15 om forhindret udlån på tværs af kommunerne)

Alle disse eksemplarer skal så samlet være til udlån i 1-3 år. Herefter aftales med forlagene, hvor mange eksemplarer, der skal være til udlån på landsplan eller i de enkelte kommuner.

Eventuelt kan svagere titler, smalle genrer og fagbøger beskyttes ved skabelse af fuldstændigt dublerede eBiblioteker i en kommune - 1 eksemplar kun til udlån til kommunens borgere, og 1 til deling med andre af landets biblioteker.

NYT: DFF oplyser februar 2012, at noget er på gænge hvad digital biblioteksafgift angår. DFF er samtidig blevet lovet høring, når eReol-aftalen skal genforhandles (okt/nov 2012)

17. eUdlånsstatistik på de enkelte titler offentliggøres ikke

Uden udlånsstatistik, som er MEGET nem at fremvise, da eReolen.dk alligevel er tæt knyttet sammen med Publizons eDistribution, er der ingen dokumentation for det fokus på bedstudlånere, som er sitets dominerende fokus.

Vi bliver ved postulatet om hvem der er de oftest udlånte, plus at fokus er stærkt selvopfyldende.

18. eUdlånsstatistik er ikke søgbar

Udlånsstatistik for papirbøger er tilgængelig via bibliotekernes interne system, og enhver kan forespørge og få svar. Det regnes blot som data. I erhvervssammenhæng er eUdlånsstatistik at regne som penge. Formodentlig derfor kan omfanget af udlån på ebøger på eReolen hverken ses, efterprøves eller søges i.

Hvis hver titel var behæftet med en søgbar udlånsstatistik, kunne lånere efter behov følge flertalslæste titler, eller vælge at gå efter mindre kendte, mindre eftertragtede eller ældre titler.

I og med denne information hverken findes eller er søgbar, forsvinder alle titler ned i (svage) genreindelingen, titelsøgninger eller allerede kendte forfattere.

Uden fantasi i søgningsmuligheder, keder man sig meget snart i den snævre ramme, som computerskærmens browser er.

Se pkt. 2 for konsekvenserne af dårlige søgemuligheder

Se pkt. 20 for sammenhængen ml. søgbarhed og smalle forfatter-skaber

19. En eTitel kan ikke findes koblet til andre udgaver

En bogtitel kan nemt udkomme i mange udgaver - papirtryk, lydbog, ebog, A/V-udgave, illustreret og ikke-illustreret, Magna-print m.fl., for ikke at tale om ændrede og reviderede udgaver, der er båret af nye erfaringer og/eller trang til forbedring af sprog og tilgængelighed.

Hvis man ikke kan følge en udgivelse i dens forskellige iterationer (eller forfatterens andre bøger i andre medier), vil en eTitel i udlån på eReolen.dk være historieløs og skal således stå helt alene og "sælge" sig selv til låner (eller køber).

LØSNING: Slut sitet til bibliotek.dk, eller bedre.

Se pkt. 20 om Manglende søgbarhed

20. Manglende søgbarhed ift. et forfatterskab får konsekvenser for smalle forfatterskabers vej til digitalisering

At søgesystemet på eReolen ikke kan relatere en given ebog til et helt forfatterskab, er et pres på forlagene om at få bagkataloget for deres bedstsælgende og bedststudlånende forfattere digitaliseret.

Det sætter en naturlig bremse på digitaliseringen af forlagets smallere forfattere og forhindrer det måske overhovedet. Og vil samtidig smitte af på og øge salget af forlagets bestsellere.

Hvis man som bruger kunne afdække en forfatters hele forfatter-skab på eReolen, ville man kunne søge andre veje for at opfylde sine læsebehov - ikke kun i eBøger. F.eks. finde udgivelser af sine forfattere på *andre* forlag.

Dette er et meget vigtigt punkt. Ikke kun til gavn for forfatterne.

Som sammenlignende tanke kan siges, at man nu mener, at 40% af alle VHS-udgivne spillefilm aldrig vil kunne findes i et andet format. Ikke at Kulturting ikke *må* forsvinde - spørgsmålet er blot på hvilken måde, og hér taler vi om *systematisk nedvurdering* af det smalle til fordel for det brede.

21. Hverken Dewey eller BISAC er i brug som emneinddeling

Havde man valgt at bruge Deweys decimalsystem, som er i brug på danske biblioteker, eller den senere revision, BISAC, som især er i anvendelse i nordamerikanske biblioteker, men også bruges ved upload af ebøger til (salg i) iTunes Bookstore, ville søgemulighederne have været relevante, idét en kategorisering baseret på både direkte indholdsvurdering og intellektuel (akademisk) placering ville have fundet sted.

Med den meget snævre overinddeling i genrer, som er anvendt på eReolen.dk, signaleres "blog" og "amatørtagging".

22. Skærmarealet på eReolen er svært amatøragtigt anvendt

eReolen.dk bestræber sig på at se meget blogagtig ud, så det er nok ikke en fejl, at sitet ligner en blog, føles som en blog, og er lige så lidt professionel i sit brugerinterface og sine adgangsmuligheder som 99,9% af alle blogs i verden. Skønt det ikke ér en blog.

eReolen.dk ér jo faktisk, eller burde være det, *udlån af litteratur fra og til den Danske Kultur* - og hér kunne man forvente den seriøsitet i tanke, tilgang, overblik, sammenkobling med andre databaser o.m.a., som vi er kommet til at forvente af vore bibliotekarer og danske biblioteker som helhed.

23. eReolen.dk's layout og GUI angiver, at sitet er lagt an som salgssite

Fornyelse på sitet er ikke kendetegnende for stedets profil. Der forekommer ganske enkelt ikke at være nogen mennesker bag det - som det typisk er tilfældet, når et salgssite sættes op.

På et salgssite skal alt automatiseres, så omkostningerne minimeres. Dvs. at enhver form for service er et ekstra add-on, som understreges over for tilkommende og mulige brugere, så de ved, hvad de betaler for, eller hvor heldige de er...

Man regner i nul-punkt, dvs. i udgangspunktet et *mekanisk funktionelt* site, hvorpå der så tilknyttes en række servicefunktioner, som enten automatisk lukrerer på andre sites, andres meninger eller på forskellig vis (med layout, features, spil o.a.) accentuerer sitets egne meninger, *eller* man har tilknyttet en menneske-interagerende opdateringsfunktion, f.eks. nyheder. Det sidste koster løbende stillinger og timer (med mindre det lægges i hænderne på brugere...)

eReolen.dk (feb. 2012) er ikke opbygget som servicesite - det skal bare se sådan ud. Alt, der indhentes - forsider i karrusellen, nyheder, anmeldelser - alt er eksternt genereret, og kun et påskud for at fremstå som et site, der er *interesseret* i bøger.

Man kan selvfølgelig fremhæve, at egengenerede services koster penge, og at eReol-projektet ikke har penge at skyde i "udlåns-underholdning", men dét i sig selv vil kun underbygge sitets eneste entydigt klare formål:

At tjene penge til et privat firma, ved at formidle udlån den ene vej og udlånshonorering den anden vej, billigst muligt. (Publizons hovedaktionærer er Gyldendal og Lindhardt & Ringhof, ér det blevet nævnt?)

24. Nyheder og anmeldelser opdateres sjældent

Dokumentation, daglige skærmbilleder

se 5.

25. eReolen.dk "er Gyldendals projekt"

En kilde i eReol-projektet har oplyst, at projektet er Gyldendals - det er dem, der har undfanget det, dem der kører det, og dem der reelt bestemmer.

At forfatterens repræsentanter ikke var inviteret med er sigende.

Se pkt. 8 om udelukkelsen af forfatterforeningerne i planlægningen af eReolen

26. Ingen andre eDistributører har adgang til eReolen

Man skulle tro, at Publizon var det eneste firma, der kan distribuere eBøger for bibliotekerne. Men det er ikke tilfældet. Bibliotekerne vælger bare selv, hvem de vil lade eUdlån distribuere af. Og om de vil lade andre aktører komme ind.

Pt. vil de ikke. Og i følge pålidelig kilde kommer det heller ikke til at ske.

For bibliotekerne kunne fordelene ved flere eDistributører være netop dét: Konkurrence på prisen for distribution. Der bliver næppe færre ebøger at distribuere med tiden, men da bibliotekerne fastholder, at Publizon er "dem, der gør det", så er eDistribution til bibliotekerne, og dermed prissætningen, reelt et monopol.

Man bør spekulere på, hvad det er Publizon gør så meget bedre end andre.

27. eReolen er ikke til for befolkningen, forfatterne eller bibliotekerne, men kun for forlagene og Publizon

Forlagene ønsker reelt ikke, at ebøgerne skal blive en del af biblioteksordningen, med honorering til forfatterne for eksemplarantal på bibliotekerne. eReolen.dk er ganske vist en ringe udlånsordning for brugerne, forfattere og bibliotekerne, og heller ikke det samme

som et fuldt salg for forlagene, men frem for helt at blokere for udlån af ebøger, har især de to store forlag fundet en helt ny indtægtskilde igennem eReolen.dk.

Nedenstående er fra en amerikansk kilde, men det begynder at ligne:

People are beginning to notice that big publishers are not really all that interested in authors or readers; they are interested in consolidating control of distribution channels so that the only participants in culture are creators who work for little or nothing and consumers who can only play if they can pay.

<http://www.insidehighered.com/blogs/library-babel-fish/recommended-reading-apocalypse-edition>

(Oversat: "Folk begynder at bemærke, at store forlæggere reelt ikke er så forfærdelig interesserede i forfattere eller læsere; de er interesserede i at konsolidere kontrol med distributionskanaler, således at kulturens eneste deltagere er skabere, der arbejder for småpenge eller ingenting, og forbrugere, der kun får adgang, hvis de betaler.")

28. Krav om DRM tilgodeser Publizon (og firmaets aktionærer)

Hvis bøger udlåntes uden DRM, ville Publizon ikke tjene penge ved udlån af ebøger. Hvilket ikke er det samme som at sige, at ebøger uden DRM ikke ville kunne stilles i udlån. "DRM" er mange ting - og udgøres ikke alene af restriktive tiltag.

Man kan f.eks. streame ebøger, som man streamer film. Og det er da også på trapperne. (Og stiller meget interessant spørgsmål om udlånshonorering af ebøger, der ikke læses færdige...) Som det ser ud nu, forekommer det dog at være et tilbud *sideløbende* med download.

<http://www.projekteboeger.dk/2012/02/490/>

Læsehæmmende tiltag og binding til Adobes DRM-teknologi er godt for Publizons indtjening. Og dermed Publizons aktionærer (Gyldendal og Lindhardt & Ringhof).

Læsere har ingen gavn af DRM. Heller ikke på sigt. Kultur beskyttes ikke (direkte) af adgangshæmmende foranstaltninger:

Talrige rapporter i de seneste to år har påvist, at underholdningsindustrien, herunder litteraturen, er i fremgang over hele jorden -

og at indtægter fra salg af musik, litteratur og film i langt højere grad end nogensinde tilflyder kunstnerne selv.

DRM er kun et spørgsmål om indtægtskontrol og distributionsmagt. Se pkt. 27.

29. Både udlånshonorering og købeknap kan true EU-dommen om biblioteksmidlerne som kulturstøtte snarere end honorering.

EU havde lagt sag an mod Danmark, fordi man fandt, at vores bibliotekspengeordning *var honorering af forfatterne gennem udlån*, men det lykkedes Danmark at føre tilstrækkeligt bevis for, at biblioteksordningen er kulturstøtte.

Konsekvensen af en tabt sag ville være, at oversatte bøger også ville skulle have støttemidler, hvorved omfanget af midler til danske forfattere under det gældende budgetloft ville falde ganske betragteligt.

Når bibliotekerne ikke selv kører eUdlånsordningen, men udliciterer den til en mellemmand, Publizon, og der tillige finder et salg sted i samme moment, risikerer vi at EU atter begynder at betragte bibliotekspengeordningen som honorering snarere end kulturstøtte til danske bøger og derfor vil dømme til oversatte bøgers fordel, hvilket kan tømme ordningen meget hurtigt.

Bibliotekerne fortsætter arbejdet med købeknappen 5.12.11
<http://bogmarkedet.dk/nyheder/bibliotekerne-vi-fortsætter-arbejdet-med-købeknappen>

Statsforvaltningen rejser tilsynssag om Købeknap 12.12.11
<http://bogmarkedet.dk/nyheder/statsforvaltningen-rejser-tilsynssag-om-købeknap>

Bibliotekerne fortsætter arbejdet med købeknappen 19.2.12
<http://bogmarkedet.dk/arkiv/bibliotekerne-vi-fortsætter-%C2%ADarbejdet-med-købeknappen>

Se Pkt. 10 for spørgsmålet om brugen af begrebet "salg"

30. eReolen er ikke et 1-årigt projekt, men den valgte løsning

Udadtil har eReolen præsenteret sig selv som et eUdlånsprojekt, der skal revurderes og genforhandles efter 1 års levetid - dvs.

november 2012.

Bo Fristed fra Projektgruppen bag eReolen har i samtale dog udtrykt, at det skabte er den endelige løsning.

Det kan man vælge at forstå på to måder:

a) At eReolens funktionalitet - GUI, købeknap, nyheder osv, eller det lidt større overordnede med honorering, udlånsmodel osv. - er sådan, som det vil fortsætte med at se ud.

b) At ophavsmændene i projektet ikke har til sinds at diskutere andre veje for eUdlån - hvilket så vil sige både de store forlag og bibliotekerne. Bibliotekernes holdning over for andre edistributører ligner lidt dét.

Se pkt. 11 (censur af selvugivere)

Dertil kan siges, at eReolen som projekt ifølge eReolen selv er startet i foråret 2011 og løber frem til 31.12.2012. I følge bibliotekarer på et af eReolprojektets biblioteker er projektet reelt påbegyndt for snart 3 år siden, hvilket er rigeligt med tid til at indhente idéer fra andre af markedets aktører (læs = andre forlag end Gyldendal og L&R, andre eDistributører, andre med interesser og formål, der berører projektet i detaljer eller helhed).

Da et lille forlag længe efter præmieredato klagede til eReolens projektgruppe over manglende udlån af forlagets titler, undskyldte Susanne Iversen for alt rodet med kontrakter og alle de små forlags manglende bøger på eReolen med, at "det hele jo kun er et forsøg".

32. Foretager bibliotekerne udvalg af eTitler til eUdlån?

Kilder siger, at der ikke foretages hverken centralt eller lokalt udvalg af ebøgerne til udlån, men at alle Publizons eTitler stilles til udlån i den rækkefølge, de kommer ind.

Bo Fristed fra projektgruppen bag eReolen siger, at der *finder* udvælgelse sted.

Der bestilles ikke lektøruddtalelser på ebøger, fordi eBøger ikke regnes som indkøb. Hvis bibliotekarer foretager udvælgelsen af titler, på hvilket grundlag sker dét så?

Se pkt. 33 om manglende lektøruddtalelser på eBøger

Andre kilder siger, at man fra centralt hold ene forholder sig til eBøger, der findes som trykte titler.

Dertil skal det tilføjes, at der er foretaget et bevidst *fravalg* i udlånet af ældre titler.

Se. pkt. 41 om fravalg af ældre titler

33. Der er ingen lektøruddtalelser på titler udgivet alene som eBøger

Bibliotekerne bestiller kun lektøruddtalelser på bøger, de overvejer at indkøbe til udlån, og endnu regnes honorering af eUdlån ikke for indkøb. (Paradoksalt nok, da hvert eneste udlån både af Publizon og af forlagene regnes for et salg.)

Hvis ordningen fortsætter i samme form, bliver lektøruddtalelser heller ikke nødvendige, da ingen ebogstitler tilgår basen.

Uden lektøruddtalelser på *rene* eTitler, modsiger bibliotekerne sit eget projekt med at gøre eBøger synlige for læserne. eBøger vil snarere fremstå som appendiks til trykte bøger - hvilket hverken hjælper på ebøgers troværdighed, tilgængeligheden på det danske marked eller bibliotekernes fremtid.

34. Der mangler faglitteratur på eReolen

En kilde siger, at udgivere af fagbøger typisk ikke kan få udgivelser til at fungere som PDF, og endnu mindre med EPUB.

Dét forekommer urealistisk. Svaret er nok snarere derhenad, at fagbøger typisk er højt prissat, fordi de erkendt har et snævert publikum og dermed et lille salg i forhold til trykomkostningerne.

LØSNING: Enten særaftale med bibliotekerne ved eUdlån, der tilgodeser udviklingsomkostningerne, eller bibliotekerne indkøber et begrænset udlånsantal, der så inspirerer læsere til at købe, hvis en bog er meget i brug - f.eks. omkring eksamen.

35. Ingen synlig strategi i forhold til ankomst af dominerende udenlandske salgsportaler for ebøger.

Hvis eReolen var et offentligt site, kunne man offentligt spekulere over, hvor det bærer hen, hvis Amazon.dk bliver en realitet.

I og med der ikke er nogen form for spekulation af den type på sitet, må man gå ud fra, at det ikke er et seriøst site hvad angår fremtidig udlån (evt. salg) af ebøger, men nok snarere en billig løsning, indtil det viser sig, hvad der sker på markedet...

36. Usikkerhed omkring ophør af momsregistrering

Fysiske bøger på et biblioteks hylder er købte. Når en forfatter dør eller forlaget ophører, bliver bøgerne stående i udlån. Biblioteks- penge af udlånet går til arvinger.

Udlån af ebøger under nuværende model betyder, at ebøgerne ikke ejes eller købes af biblioteket. Så, hvad sker der egentlig med en forfatters eller et forlags ebøger i eUdlån, hvis forfatteren dør eller han/hun eller forlaget ophører med at være momsregistre- ret? Ryger ebøgerne ud af udlån, eller fortsætter udlånet? Eller bliver udlånet gratis for biblioteket? Hvad sker der?

Et svar er, at enten ophører distributionsaftalen og eTitlerne træk- kes fra Publizons database og forsvinder dermed hos salgsleddet, eller eTitlerne overgår til et andet forlags portefølje, hvorfra de sælges og distribueres, formodentlig efter ny aftale med rettig- hedsejerne, og overskuddet derfra går så til forfatter eller bo.

At der var en vis sikkerhed for fortsættelse af udlånet havde været at foretrække. På nævnte vis er det andre forlag, der afgør,

om de vil have besværet med at administrere "døde eTitler".

Sådan "frivilighed" tilbudt erhverslivet stemmer sjældent overens med kulturens behov.

37. Konsekvensen for fysiske biblioteker og for bibliotekarer i fremtiden

Automatisering sker i helt stor stil på alle biblioteker - brugerstyret udlån og aflevering forårsager fyringer eller færre genbesatte stillinger efter naturlig afgang. Valget af udlånsmodel betyder samtidig, at færre mennesker skal tage stilling til bogindkøb, præsentation, bevaring, opbevaring osv.

Hvad sker der med bibliotekerne som funktion i fremtiden, i og med bibliotekerne afgiver ansvaret for ebøger til trediemand?

Debat herom forekommer at være strandet ved en udlånsløsning som eReolen.

38. Ingen aftaler om udlån uden om Publizon

Det er ikke muligt at indgå aftale med bibliotekerne om udlån af ebøger uden om den etablerede eDistribution (pt. Publizon) - med eller uden DRM.

(Det er muligvis af konkurrenceforvridende hensyn, da udlån uden DRM kunne opfattes som salg - hvilket det paradoksalt nok allerede bliver af Publizon og forlagene!)

For eBøger, som i "forsøgsperioden" således ikke distribueres til udlån af Publizon, sker der følgende:

1. Hvis bibliotekerne beslutter at bestille lektørlæsninger af ebøger, vil omtalte ebøger ikke senere kunne blive lektøranmeldt, fordi de ikke længere regnes som nye.
2. Udlånshonorering beregnes efter eBøgers udgivelsesdato

3. "Gamle" bøger skal forsvares af bibliotekarer som værende nye ved indlemning i udlånsdatabase

Således har Publizon som eBogsdistributør pt. en monopoliseret placering i dansk kulturliv. Hvilket giver et eLitterært skævt Danmarksbillede.

Se pkt. 4 (udlånsaftalen får effekt fra udgivelsesdato)

se pkt. 9 (eReolprojektet udelukker andre eDistributører)

39. Frit udlån af en titel kan forhindre udlån af andre titler

Sælger man elastik i metermål, skal man have en høj moral, sagde Storm P.

eBøger er elastik. Der er intet varelager, kun *adgang* eller *ikke*. Og at bibliotekerne gennem eReolen giver *adgang* til "alle" titler, betyder at disse titler effektivt bliver gratis for brugerne.

I teorien kan udlånet af én titel opbruge en kommunes månedskvot, og resultere i nul-salg af samme titel for sælgerne.

Gevinsten er populariteten; det POTENTIELLE tab er forskellen mellem udlåns honoreringen og salgsprisen (ingen kan vide, hvor mange købere der havde været til bogen, hvis den ikke var blevet udlånt via eReolen.dk)

FORSLAG (en gentagelse): Bibliotekerne indkøber udlånsrettigheder til f.eks. 200 eksemplarer, og når alle disse er i luften hos lånerne, kan der ikke udlånes flere.

Det vil ikke opbruge udlånskvoterne, og andre forfattere vil blive udlånt (og betalt) i samme periode.

40. Forfattere/forlag kan i princippet tømme budgettet på udlån af en enkelt bog

Jan Kjær, forfatter, tegner og formand for Danske Tegneserieskabere, strammer konsekvensskruen i særlig grad, og mener at 35 forfattere eller forlag ved venners hjælp kan udtømme kommuner-

nes ebogsbudgetter ved at låne egne bøger. Han skriver dog mange andre ting, som er værd at blive var på.

<http://politiken.dk/debat/kroniker/ECE1484653/forfattere-kan-toemme-bibliotekernes-pengekasser/>

Dansk Forfatterforening går (svagt) i rette med Jan Kjærs beregninger (med rette).

<http://www.danskforfatterforening.dk/nyheder/arkiv/2011/12/kommentar-til-kronik.aspx>

41. Der er ikke råd til udlån af gamle eTitler

Det har f.eks. ebib1800.dk fået at mærke, da folkebibliotekerne fra nytår 2011 har opsagt udlånet af deres ca. 150 titler med genudgivet litteratur fra 1850 til 1940. Hvilket er det samme som at sige, at bibliotekerne ikke vil betale for udlånet af mere rettighedsfri litteratur, end de allerede har på papir.

http://www.ebib1800.dk/index.php?route=information/information&information_id=7

Se pkt. 32 om hvor vidt, der foretages udvælgelse af eTitler

- - -

Tak for din læsning. Du er velkommen til at kommentere. Referér i så fald venligst til spørgsmålsnummer:

<http://krabat.menneske.dk/kkblog/2012/03/02/ereolen-dk-nar-raeven-vogter-gaes#bund>

Nærværende dokument bor hér:

<http://krabat.menneske.dk/kkblog/2012/03/02/ereolen-dk-nar-raeven-vogter-gaes>

PS: Danskernes Digitale Bibliotek (RYD IKKE FORSIDEN)

Det KAN tænkes, at *planlagte* Danskernes Digitale Bibliotek, DDB, på alle måder vil udradere eReolen.dk fra landets overflade. Og måske derfor, der ikke investeres synderligt i eReolen...?

Læs:

[http://kum.dk/Documents/Kulturpolitik/Kulturarv/Biblioteker/Fælles%20løsning%20til%20digital%20formidling%20for%20folkebibliotekerne%20\(DDB\).pdf](http://kum.dk/Documents/Kulturpolitik/Kulturarv/Biblioteker/Fælles%20løsning%20til%20digital%20formidling%20for%20folkebibliotekerne%20(DDB).pdf)

Hvad angår realiteterne ift. DDB er det

"... dog meget vanskeligt at gennemskue, hvad der konkret skal udmøntes af aftalen. Overordnet set ser det ud til at der kun er taget højde for udgifterne til at drive den digitale infrastruktur i DDB, mens der ud over dette vil være en udgift for bibliotekerne til at indkøbe alle de digitale materialer; e-bøgerne, film, musik og hvad borgerne ellers efterspørger og som loven forpligter bibliotekerne at stille til rådighed."

<http://www.db.dk/artikel/nu-kommer-danskernes-digitale-bibliotek-men-mere-åbenhed-ønskes>

Dét, man skal hæfte sig ved både i ovenstående citat og i PDF-teksten, er brugen af ordet "indkøbe". "Indkøbe ebøger". Dét er en helt anden vej end den løsning, bibliotekerne har forhandlet sig frem til med forlagene - eReolen.dk - hvor bibliotekerne "betaler for udlånsadministration" og således ikke *køber* ebøger, der tilgår nationalbasen - at medtælle i forfatterskaber og beregne bibliotekspenge af, for forfatterne, f.eks.

Set fra et forfatterperspektiv er *biblioteksindkøb* af ebøger at foretrække, men det *kan* tænkes, at kulturministeren med bagland ikke er orienterede om den grundlæggende problematik i honorering af eUdlån?

Måske er DDB varm luft - deltagelse er *frivillig* og budgettet rummer som sagt ingen indkøbsmidler. Uffe Elbæk bevarer sin armslængde, og en evt. fiasko kan tørres af på deltagerne.

Ikke alle er tilfredse, selvklart:

<http://www.aarhus.dk/da/omkommunen/nyheder/2012/1-Kvartal/Nyt-digitalt-bibliotek-vaekker-undren.aspx>